

Stora Wrems säteri, Kville, Bohuslän

Stora Wrems gods ligger i Vrems socken. Denna socken omfattar på 1600-talet 16 gårdar och egen kyrka.

Vid samma tid anges Kville socken omfatta 111 gårdar.

Bohuslän blir svenskt 1658 och säkerligen slås Vrems och Kvilles socknar ihop 1659. Det kan dock ha skett så tidigt som 1575 som ett resultat av reformationen. 1659 sker den första svenska mantalsskrivningen och jordboken upprättas. Den redovisar 127 gårdar.

Gamla handlingar från Bohuslän har förvarats på Bohus fästning, där för övrigt all administration av länet sker. De har bränts på stora borggården i mars 1658 av den danska besättningen inför utrymningen av länet.

Den gamla Vrems socken omfattar gårdarna:

Brandeby, 2
Hällesås
Borgane
Hee, 2
Sjöröd
Yllene, 2
Vrem
Giddehammarön
Öhn
Tveten
Kallstorp
Torpane
Bodeland (under Holma), 2

(Detta blir 17 gårdar och ej 16 som tidigare nämnts.)

Så småningom rivs Vrems gamla kyrka (eller kapell).

Ägare till Stora Wrem:

Ägandeskapet till säteriet är synnerligen komplicerat från 1500-talet och till och med 1800-talet. Ofta äges såväl Stora Wrem som Åby säteri och Morlanda samt andra gårdar av samma personer, vilka bara tillfälligtvis bor på Stora Wrem.

Arvid Bernhard Wirgin är således släkt med Bildtarna. Han är också släkt med Johan Magnus Kock - och von Döbeln.

Man kan förmoda att norska kyrkan äger Stora Wrem på 1300-talet.

- 1399 Nämnas vid bouppteckning efter fogden Anders något som skulle kunna tolkas som att Stora Wrem är kyrkogods.
- 1573 Anges som ägare Tönne Galde av den danska adelssläkten Galde. Tönne var gift med Abelone Lunge, syster till Banzeflor, vilken var gift med Daniel Bildt på Morlanda.
- 1631 Enligt skattelängd dör Christoffer Tønnessen Galde 23 nov 1631 ogift.
Stora Wrem kommer till danska staten 1632 genom testamente från Christopher T. Galde. Kanske finns det en skuldreglering i bakgrunden.
Antalet dagsverkstjänare på Stora Wrem är 42, och säteriet omfattar 67 brukningsdelar (gårdar).
- 1648 Säljer danska staten Stora Wrem till bröderna Gabriel och Selius Marselius i Kristiania (danska staten har dåliga finanser), i slutet av detta år.
En tredje broder Peter var rysk konsul vid danska hovet och adlades 1643.

Bröderna Gabriel och Selius Marselius är av holländskt ursprung. Vid samma tillfälle köper de ytterligare gods i Bohuslän - för att inom något år sälja dessa vidare igen.

Det synes som fastighetsspekulation.

1650 19 februari 1650 köper Daniel Knutsön Bildt (12 april 1602-22 juni 1651) från ovanstående. Daniel Bildt är gift 5 september 1630 med Dorothea Bielke (25 nov 1612 i Trondhjem - 16 feb 1674, begravd i Uddevalla 23 mars 1675). Daniel och Dorothea har bl a sonen Christian Danielsson Bildt.

(1650) Enligt tradition lät Dorothea Bielke bygga ett trevånings stenhus på gården. Eftersom det finns utmärkt lera för tegel i Lerdalen, ca 300 m från Snögård och 700 m från Säteriet och eftersom tegel senare har sålts, kan man antaga att huset hade naturstensgrund men för övrigt var byggt av rött tegel.

Hennes ekonomi körs i botten av detta bygge.

Detta att bygga stenhus var också ett önskemål allmänt från kungamakten.

Dorothea Bielke omgift före 11 dec 1666 med Gabriel Rosensköld.

Daniel Knutsön Bildt, född och död på Morlanda.

1651 Christian Danielsson Bildt (24 feb 1645 - 8 juni 1672) har ärvt Stora Wrem av sin far. Christian D Bildt är gift med Margareta Sabina von Ascheberg (25 nov 1652 - 4 feb 1738). De har en son, David, vilken dog ogift.

Christians bror - Knut Danielsson Bildt - har ärvt Morlanda säteri 1651. Morlanda konfiskerades 1676 av svenska staten, när Knut under Svensk-Danska krigén går i dansk tjänst.

Knut Bildt får tillbaka Morlanda 1679, vilket kan verka förvånande. Men skälet är helt säkert det nära släktskapet med Sveriges mycket starke man fältmarskalken Rutger von Ascheberg.

1672 David Bildt, minderårig, ärver Stora Wrem av sin far. Troligen har Rutger von Ascheberg ett avgörande inflytande på skötseln av säteriet under David Bildts omyndighet.

- ? Margareta Sabina von Ascheberg.
- 1673 I maj månad äger en kraftig jordbävning rum.
- Margareta Sabina von Ascheberg gifter om sig med översten Jöran Lilliehöök af Gälared och Kolbäck. (Född troligen före 1649 - död 14 aug 1727).
Margareta Sabina och Jöran får två döttrar:
Clara Sabina (1687-1758), gift med Magnus Fredrik Meck.
Magdalena Eleonora (1689-1780)
- ? Jöran Lilliehöök ?
- 1718? Är Jöran Lilliehöök ägare.
- 1719 Lantmäteriförrättning av D Falk. Karta och markbeskrivning upprättas.
- 1727? Margareta Sabina von Ascheberg?
- 1728 Libert Rosenstierna?
- 1732? Margareta Sabina von Ascheberg.
Eller Magdalena Eleonora Lilliehöök.
- 1738 Är Generalinnan Magdalena Eleonora Lilliehöök ägare. Bor knappast på godset. Hon är gift med Generalmajor Libert Rosenstierna (1679-1732), vilken tidigare varit gift med Beata Elisabet Ekeblad (1694-1723).
Libert Rosenstierna var en krigshjälte med lång och äventyrlig tjänst under Karl XII. Sårad vid Poltava och krigsfånge.
- 1757 Detta år blir assessorn Arvid Bernhard Wirgin (1715-1794) ägare. Han bor på Blomsholm i Skee. Vid lantmäteriförrättning 11 juni 1759 av Georg Embring upprättas ny karta, vilken i stort överensstämmer med 1719 års karta. Små förändringar

- på Stora Wrems säteribegyggelse - 2 kvarnar är borta och ett mindre hus har byggts.
 Arvid Wirgin är överinspektör för saltsjöfiskerierna i Bohuslän 1772. Han blir entledigad. Äger också Loviseholms bruk på Dal och Saltkällan i Bohuslän. Invecklad i ett flertal rättegångar och fick avstå sina egendomar till sina borgenärer.
 Gift 19 april 1739 med Ulrika Eleonora von Stahlen (1720-1768), vars mor var Maria Elisabeth von Köhler. Arvid Wirgin dör 27 jan 1794, Näsingepågård.
- 1759 22 december äger en jättejordbävning rum. Skadar sannolikt stenhuset fatalt, möjligen utbryter också eldsvåda.
 Sannolikt river Arvid Wirgin det gamla stenhuset på grund av jordbävningen.
 Kanske är detta orsaken till Arvid Wirgins dåliga ekonomi.
- 1765 Arvid Wirgin har flyttat till Nedre Brewyk i Foss socken.
- 1765 Heter ägaren C-Fr Diedricks (1718-1797), ryttmästare. Diedricks flyttar in med hustru och sonen Johan Carl och döttrarna Benigna Fredrika och Eva Maria.
 Samt drängarna Petter och Fredrich och pigorna Ellna, Anna och Sista.
- 1785 Bor direktören Johan Tengman med familj på säteriet.
- 1786 Conrad von Döbeln, major (4 dec 1745 - 21 dec 1804 på Stora Wrem).
- 1792 Gjuts ny vällingklocka med von Döbelns och hustrun Zelows namn.
- 1804 Conrad von Döbelns arvingar. Carl Edvard von Döbeln, major, (f 9 april 1802 - död 5 nov 1848 i jaktolycka på Stora Wrem).

Henrietta Tersmeden-von Döbeln (1766-1831), är mor till Carl Edvard.

von Döbelns arvingar för övrigt utgjordes av två söner och två döttrar i första giftet med Helena Charlotta Zelow (1758-1795).

En av länets tre schäferier fanns här.

- ca 1850 Byggs det nuvarande säteriets huvudbyggnad.
- 1850 Johan Magnus Kock, gift med Fredrika Lovisa von Döbeln (1787 - 1822).
- 1860 ca Sixten O. Neiglick, major, senare överstelöjtnant, har, tillsammans med sin bror ärvt säteriet av sin mor -född Kock.
Sixten Neiglick är ordförande i kommunalstämman i Kville 1863 - 1874.
- 1890 Wrems Lantbruks AB
- 1894 Sält på auktion till länets Huhållningssällskap.
- 1910 Carl Moritz och August Ullgren.
- 1912 Anders Karlsson och Anders Johansson.
- 1918 J. T Hansson
- 1948 Hans och Sixten Hansson, bröder.
- 1967 Karl-Gustav Bjering.
- 1982 Handelsbolag.

Ägareförteckningen under 1700-talet är osäker; olika källor anger olika år och ägare.

Om det visar sig att Lars Palmström, nobil 867, är släkt i rakt led med Jonas Palmström, och mycket talar för det, blir Jonas på sätt och vis släkt med von Ascheberg och Bildt.

Men släktförbindelsen finns troligen genom Gunnilla Catharina Morman. Skånesläkten Morman (Mormand) är i Danmark direkt släkt med Rosenkrans (Rosenkrandz) - Bildt.

Rutger von Ascheberg (2 juni 1621 i Kurland - 17 april 1693 i Göteborg).

Gift med Magdalena Eleonora Busseck (genannt München) (26 mars 1632 - 9 juni 1690).

Paret får 25 barn, flera av dem ej kända till namnet.

Rutger von Ascheberg har 1643/44 Robert Douglas som chef. Troligen är det han som gör Rutger släktmedveten.

Fem barn överlevde Rutger von Ascheberg:

Margareta Sabina (25 nov 1652 - 4 feb 1738)

Kristian Ludvig Aschenberg (4 juni 1662 - 2 feb 1722)

Eleonora Elisabeth (13 sept 1663 - 13 nov 1737), gift

Makeleer

Sofia Lovisa (23 aug 1664 - 1 aug 1720), gift

Wachtmeister

Margareta (9 juli 1671 - 26 okt 1753), gift Barnekov

När Rutger von Ascheberg blir svensk, tar han med sig två systrar till Sverige:

Anna Elisabeth, gift första gången med Jens Bildt

Senare gift med Johan Benedict von Schönleben (30 oktober 1613-1706).

Anna Elisabeth och Jens Bildt får bl a dottern Margareta Sidonia Bildt, sannolikt död 1711. Hon gifter sig, enligt en uppgift på Kuröd i Bohuslän, med Mauritz Lillie af Aspenäs (1659-1710).

Makarna får fem barn, bland dem Anna Catharina Lillie, gift med välborne Lars Palmström.

Lars råkar i bråk med sin svärmor angående ett arv från Elisabeth von Ascheberg, vilket Mauritz Lillie synes ha förskingrat.

Fru Bildts kusin David Bildt måste medla, men när Aspenäs går ur den Lillieska släkten 1730 är Lars Palmström osh Anna Catharina Lillie arvlösa (arvet hade varit värt runt 2000 daler).

I början av 1400-talet har Åby säteri ägts av Svenska kyrkan - eller biskop Brynolf i Skara.

I slutet av 1400-talet ägde adelsmannen Sven Galde Åby säteri, vilket därefter ägdes av släkten Kane. 7 januari 1514 ärver Otilda Ottesdotter Kane Åby och andra gods. Efter hennes död ärves Åby säteri av ovan nämnda Sven Galdes sonson, Christoffer Gautessen Galde, gift med dottern till danska riksrådet Klaus Bille, slottsherre på Bohus. Deras dotter, Lisbeth Galde, gift med riksrådet Jörgen Friis, ärvde Åby säteri efter sin fader.

1594 bodde Lisbeth Galde som änka på Åby.

1573 ägde familjen Galde 12 gods i Kville och 1 gods i Wrem.

Lisbeth Galde dog 1616 och Åby säteri ärvdes av hennes kusin Christoffer Tönnesen Galde, vilken också ärvde gården Stora Wrem.

Det är Christoffer Tönnesen Galde som dör ogift 1631 och testamenterar sina gårdar till danska staten.

Det finns en Christoffer Galde, vilken var gift med Birgita Bildt. Han säges ha bott på Stora Wrem, osäkert när. Om henne säges att hon blev 101 år gammal. Sannolikt har det funnits mor-dotter, alltså 2 personer som fått sina åldrar adderade. En dotter, Lisbeth Galde, gift med Eggert Ulfeldt till Kragerup.

Litteratur:

Pehr Kalm "Västgöta och Bohuslänska resa", 1742

Johan Ödman "Bohusläns beskiftning", 1746

Carl Fredrik Qvistberg "Topographie Bahuensis", 1749 och 1750

Axel Emanuel Holmberg "Bohusläns historia och beskrifning", 1842
Carl A Tiselius "Bohusläns märkliga gårdar del I och II", 1926 och
1927
"Kville Härad - Bottna - Kville - Svenneby", 1985

Karta:

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län; "Natur i Göteborgs och
Bohus län, skala 1:100.000", 1979
Upptar namn på många små gårdar.

Lantmäteriets i Göteborg Kartcentrum (= Länsstyrelsen).

År 1760 den 14 Junij, blef uppå anmodan ägendomen upptecknad och värderad hos änkan Madame Gunnilla Palmström på Snögård under Säteriet Stora Wremb efter dess afledne Man Inspektoren Herr Jonas Palmström som genom döden afledit den 3 sistl: Majj, och med hwarandra aflat 4 barn 2 Söner och 2 döttrar, hwaraf de 2 Sönerna och ena dotteren äro före sin K. fader genom döden afledne, och efter sig lemnat dottren Anna Lovisa och befinnes bemålte änkja wara stadd på fallande fot med ännu ofödd foster, och befants som följer Nembl.:

Silfwer		Transport 58:-:-	
1 Tomlare förgyld inutj		ger 3 mk a 20 öre/marker	1: 28:-
3 st Hela Skiedar 1 dito söndrig		Sa 21 dr 12/:	
2 Halsdukespännen		Mässing	
1 par ärmeknappar		1 Liuse Stake	-: 16:-
samt 1 Bröstknapp, väger		1 dito sämre	-: 4:-
tillhopa 22 Lod á 1 daler:		Ett gammalt strykjärn	1:- :-
16 öre / Lod -----	33:-:-	Ett gammalt Knifjärn	-: 2:-
Gullring	5:16:-	Sa 1 daler 22/:	
Tenn		Koppar	
Ett stort diupt fat	4:-16:-	1 Kiättil väger 12	
Ett dito slätt	4:- :-	mk: a 20 öre/mk	7:16:-
Ett gl dito söndrigt	2:-:-		
1/2 dussing diupa Tall-			
rickar	4:16:-		
1/2 dussing dito flata	4:16:-	Creaturen	
En gammal Skål med Låk wä-		1 Swart häst	30:-:-
		Ett Swart grått Sto	30:-:-
		1 Swartbrun fåle	
		i 3die året	16:-:-
Transport	58:-:-	Transport	145:2:-

Transport	145.2	Transport	322: 4:-
Ett dito Brunt Sto	14:-	1 stekepanna	-: 16:-
Ett Hwitgult dito	12:-	3 st Nya Skäror á 4/:	: 12:-
Ett par stora Plog oxar		1 gammal dito	: 2:-
á 30 dr st	60:-	1 stor Nafwar	: 6:-
1 gammal Rödhjelmat Ko	8:-	1 Bandknif	: 4 :-
1 Rödgerat dito	11:-	4 par Bordknifwar	
1 Brunfläckt dito	8:-	med gaflar á 8/:	1:-:-
1 grå dito	9:-	1 Ulsax	: 6:-
1 ung Rödhjelmat dito	10:-	1 Kakeknäck	: 12:-
		Ett Nytt Betsel	2:-:-
1 dito Blekröd	10:-	Sa 8 daler 20 öre	
1 liten qwigekalf	1: 16-		
5 st gamla får med lamb		Glas	
á 1 dr 16/: stycket	7:16:-	3 st: halftstora Bouttel-	
Ett gammalt får utan Lamb	1:-	jer a 4 öre/	:12:-
2 ne gimmer får á 1 dr		1 fyrkantig flaska	: 4:-
16/ stycket	3:-	1 dito mindre	: 4:-
1 gammal wädur	2:-	Sa 20 öre	
2 ne unga dito á 2 dr			
16/ stycket	5:-	Träbråte	
1 gammal sugga grisefull	4:-	1 öfwerklädd Coffert	4:-:-
1 dito yngre	3:-	Ett litet järnbeslaget Skrin	
2 gamla gäss á -:/ 24/:	1:16	med Lås	1:16:-
1 " gåse	-:24	1 Spinneråck	1:8:-
4st gåsungar á 16/:	2:-	1 dito sämre	-:16:-
Sa 249 dr 8/:		1 wattenså	-:8:-
		1 Ny Plog	1:-:-
Järnbråte		ok des lina med gl drähl	:12:-
Ett gorodsjärn	1:16:-	2 ne Kada med Selar	:16:-
1 huggyxa	:20	En 2 Hummel	:2:-
1 dito sämre	:16	Ett Hötrom	:16:-
1 gl Bredtälgyxa	:12	1 Wesläde	:12:-
Ett gammalt halster	:6	1 gammal Wäf	-: 24:-
Ett gammalt Brandjärn	:20	4 st Wäfskiedar	-: 16:-
Transport	322: 4:-	Transport	339: 4:-

Transport	339.4	Transport	368:21
4 st Fierdingar á 4/:	:- 16:-	Ett örnegårdswar af lærft	:- :24
3 st áttingar á 2/:	:- 6:-	1 Lärft drägelsduk	4:-
Ett Baketråg	:- 4:-	1 dito mycket sämre	1:-
1 gammal Fönekorg	:- 4:-	1 Blaggarns dito Bordduk	2:-:-
1 Mjölkebytta med Låk	:- 4:-	Ett dussin Servetter á 8 öre	
2 ne gl dito med Låk á 2/:	:- 4:-	stycket	3:- :-
1 Källebytta	:- 3:-	1 Bystäck	10:-:-
1 Tierna	:- 4:-	Sa 48 dr 8 öre	
Ett Hämsesål	:- 8:-		
2 ne grynesål a4/:	:- 8:-		
Ett par gl Kardor	:- 4:-		
Sa 13 dr 19/:			
Kläder		Infördrande giäll, hos	
1 fiäder Bolster väger		Wälborne Herr Assessoren	
1/2 S#	9:-	Wirgin för 1 T Råg	10:-:-
1 Hufwud Pute med gl war		Nämndeman Jon i Lycke	5:20:-
wäger 8 1/2 mk	2:-:-	Lars Andersson i Öfwertun	9:-:-
1 dito Hufwud Pute med gåsedyn		Oluf Svänsson i Hee	1:16:-
wäger 4 mk	1:16:-	Lars Svänsson i Torpane	1:24:-
4 st som dito väger 6 mk	2:-:-	Lars i Röd	1:-:-
Ett Nytt Säng Kläde	3:-:-	Halfwor i Lösgård	1:8:-
1 Hwit röd och blå Filt	1:16:-	Sa 30 dr 4/öre	
Ett Blått och hwit Säng kläde af trykt			
lärwtt	2:16:-		
Ett par lärwft lakan	3:-:-		
2 par Blaggarns lakan á 1 dr			
16/paret	3:-:-		
Transport	368:21		

Bortskyldig giäll, Till:		Transport	208:-
Nämndemannen Jon Larsson i			
Lycke	100:-:-	drängen Oluf på Nyborg	17:-:-
Hans Olsson i Hee	50:-:-	Gunde Nilsson på Hernö	8:-:-
Huseröta			
Inspectoren Herr Johan Palmström		De fattigas andel	
	50:-:-		
Likstod	8:-:-	Charta Sigillata med Ägtordning	
		och Skiftes-kostnad	9:-:-
Transport		208:-:-	
Summa			242:-:-

At icke något med wet wilja eller wetskap är dölgt och utelämnat uti alt så
mycket som lämnat riktigt uppgfwit will och skall jag om så åstunda, skulle
----?---- ----?----

(Edel. intyga?)

Gunnilla C: Palmström

Å och omyndiges wägnar är jag med denna fördelning nögd

Oluf Off Svensson

At wara riktigt af undertecknade upptechnat och värderat betygar

K Lundberg

Jon Larsson i Lycke
Nämndeman

Som Enkjan Sedermera blifvit förlöst och framfödt ett nu lefwande Gosse
hwar wid namn Jonas skedde följande döpning

Avskrift ur Kville Häradsrätt

1760

R Num 1996-01-23

Kommentar till Jonas Palmströms bouppteckning 14 juni 1760

Jonas dör lördagen den 3 maj 1760. Bouppteckningen äger också rum på en lördag.

Kville prästgård, med kyrkoböcker, brinner ner i februari 1904. Detta förhindrar att en dödsorsak för Jonas kan fastställas. Också födelsedata och föräldrars namn blir svårfunna genom branden.

Jonas Palmström kommer till Stora Wrem från Ållestads kronosäteri i Hov socken, omkring den 1 april 1758. I kyrkoböckerna från Hov - Skölvene anges att han har lämnat Ållestad i mars 1758.

Om dödsorsak kan jag bara spekulera. Förmodligen inte lungsot.

Jaktloycka? Min far Per Otto Wilhelm Nummelin har någon gång för kanske 30 - 40 år sedan sagt att någon i släkten blev dömd till döden, och avrättad.

Om Stora Wrem vet vi, att huvudbyggnaden på säteriet var ett trevånings stenhus - det största i Bohuslän - uppfört 1650 och följande år av Dorothea Bielke. Vi vet också att stenhuset revs av Assessoren Arvid Bernhard Wirgin. En mycket kraftig jordbävning ägde rum den 22 december 1759., som förmodligen skadade stenhuset fatalt.

Jag tar mig friheten att tro, att min förfader Jonas Palmström dog när stenhuset revs. Det enda som styrker detta är att Jonas nystädslade dräng Olof också anges död detta år.

Något om bouppteckningen.

Silver och tennföremålen och den stora mängden kreatur ger ett något statusfyllt intryck. Vad jag saknar är en resevagn och ett jaktvapen.

Jonas och Gunnilla och lilla Anna Lovisa reste säkerligen till Kville kyrka på söndagarna.

Reste Jonas från Ållestad i egen vagn eller med skjutsbönderna?

Bouppteckningen är mycket noggrant överförd till dataskriften.

Kanske hade Gunnilla Catharina Morman - Palmström egna tillgångar, som inte alls berördes.

Något om sorterna i bouppteckningen.

Pengar :-:- = daler silvermynt, ören silvermynt, rundstycken.

1 daler = 32 ören = 96 rundstycken (Rundstycken förekommer ej här).

Ädelmetaller, ibland även tenn, väges i lod. Ex 1 lod = 13,28 gram.

Här använder protokollföraren för tenn mk = marker. Här är marker = skålpund. 1 marker = 1 skålpund = 425 gram.

Under rubriken Kläder finns 1 fieder Bolster väger 1/2 S# 9:-:-
S# betecknar skeppund..

1 skeppund = 20 lispund = 400 skålpund = 170 kg

Vidare gorodsjärn är samma som våffeljärn. Ett vanligt format på 1700 talet var rektangulärt med måtten 3 tum x 5 a 6 tum.

En Nafwar är en borrh och en Hummel är ett tvärträ som användes för att sammankoppla skacklar för plog eller kärra. Ett Hötrom är en trästomme, vilken fästes på en hökärra för att öka lastvolymen Den kan vara fösedd med sidogrindar. En Källebytta = kollbytta = en stäva.

Slutligen tolkar jag sista stycket om den postume sonen Jonas - min förfader att han föddes efter den 14 juni 1760, sannolikt kort tid efter detta datum.

R Num

Forskningskälla:

Dialekt-, Ortnamns- och Folkminnesarkivet i Göteborg
Vallgatan 22, Göteborg telefon 138871